

หน่วยที่ 7

แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง

มีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การเมือง” ไว้มากมาย

Harold Lasswell กล่าวว่า การเมืองได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับอิทธิพลและผู้มีอิทธิพล

V.O. Key Jr. ให้ความหมายว่า การเมือง คือ การศึกษาถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ในเรื่อง การบังคับบัญชาและถูกบังคับบัญชา การควบคุม และถูกควบคุม การเป็นผู้ปกครองและถูกปกครอง

S.S. Wolin กล่าวว่า การเมืองมีส่วนประกอบ 3 ประการคือ

1. การเมือง เป็นกิจกรรมที่มีจุดสนใจอยู่ที่การแสวงหาผลประโยชน์ด้วยการแข่งขันในระดับบุคคลกลุ่มคนต่อกลุ่มคนและสังคมต่อสังคม
2. การเมือง เป็นกิจกรรมซึ่งเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง และเกิดขึ้นในสถานที่ค่อนข้างขาดแคลน
3. การเมือง เป็นกิจกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสวงหาผลประโยชน์

จากคำจำกัดความดังกล่าว จะพบว่าการเมืองเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับอำนาจ และการปกครอง สิทธิและหน้าที่ซึ่งจะเป็นข้อตกลงระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใช้อำนาจปกครอง ซึ่งจะออกมาในรูปของ กฎหมายต่าง ๆ จนกระทั่งเกิดระบบการปกครองขึ้นมา

การเมืองคืออะไร

1. การเมือง คือ เรื่องของอำนาจการแสวงหาให้ได้มาซึ่งอำนาจ นักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติต่างก็แสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ นักการเมืองต้องการที่จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทน เมื่อได้เป็นผู้แทนแล้วก็ต้องการได้ตำแหน่ง เพราะตำแหน่งต่าง ๆ ก็เป็นที่มาของอำนาจ ทั้งอำนาจในการปกครอง อำนาจในการจัดสรรทรัพยากร รวมทั้งงบประมาณ ซึ่งอำนาจต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์เกื้อหนุนทั้งต่อผู้มีอำนาจและผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจของนักการเมืองด้วย

2. การเมือง เป็นเรื่องของคุณธรรมที่จะทำให้บ้านเมืองเจริญ การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ รวมถึงการปกครองควบคุมดูแลให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้า การเมืองจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ของบ้านเมืองเกือบทุกเรื่อง ฝ่ายการเมืองจะกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาและดำเนินการด้านต่าง ๆ ถ้าหากนักการเมืองเป็นผู้มีคุณธรรม มีความยุติธรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า

ส่วนตน หรือพรรคพวกของตนเอง การกำหนดนโยบายตลอดจนการดำเนินการต่าง ๆ จะตั้งอยู่บนความยุติธรรม เสมอภาค ทั่วถึง และเป็นไปตามความต้องการและความจำเป็นอย่างแท้จริง ดังนั้น ฝ่ายการเมืองดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมที่ดั่งยามยอมทำให้ประเทศชาติบ้านเมืองเจริญก้าวหน้า แต่ถ้าสังคมใดมีนักการเมืองที่ไร้คุณธรรมยอมจะนำพาประเทศชาติไปสู่ความหายนะ และประสบกับปัญหานานัปการ

3. การเมือง เป็นเรื่องของผลประโยชน์ การเมืองจะฝ่ายจัดสรรทรัพยากรของชาติเพื่อสาธารณะชนมุ่งผลประโยชน์เพื่อความสุขของประชาชน ไม่ใช่เป็นนักการเมืองเพื่อประโยชน์ของตนเอง

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงมีผู้ที่ต้องการเข้าสู่ระบบการเมืองกันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องการเป็นฝ่ายรัฐบาล เพื่อจะได้มีอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรและที่สำคัญคือ การจัดงบประมาณ กฎหมายงบประมาณหรือพระราชบัญญัติงบประมาณ มีความสำคัญมากเพราะถ้าหากรัฐบาลแพ้การลงมติจะต้องลาออกทันที การจัดงบประมาณจะมีผลกระทบต่อการดำเนินการในทุกเรื่องของประเทศ ทุกหน่วยงานต้องการได้รับการจัดสรรงบประมาณตามที่ต้องการ แต่เนื่องจากความต้องการมีมาก แต่งบประมาณมีจำกัด ดังนั้น ความสำคัญของการจัดสรรงบประมาณจึงมีมาก ทุกหน่วยงานพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้ได้งบประมาณตามที่ต้องการ วิธีการที่สำคัญ คือ การวิ่งเข้าหาศูนย์กลางอำนาจทางการเมือง เพราะหากสามารถเข้าใกล้อำนาจมากเท่าใด โอกาสที่จะได้รับการจัดสรรทรัพยากรย่อมมีมากกว่าผู้ที่อยู่ห่างไกลจากอำนาจทางการเมือง

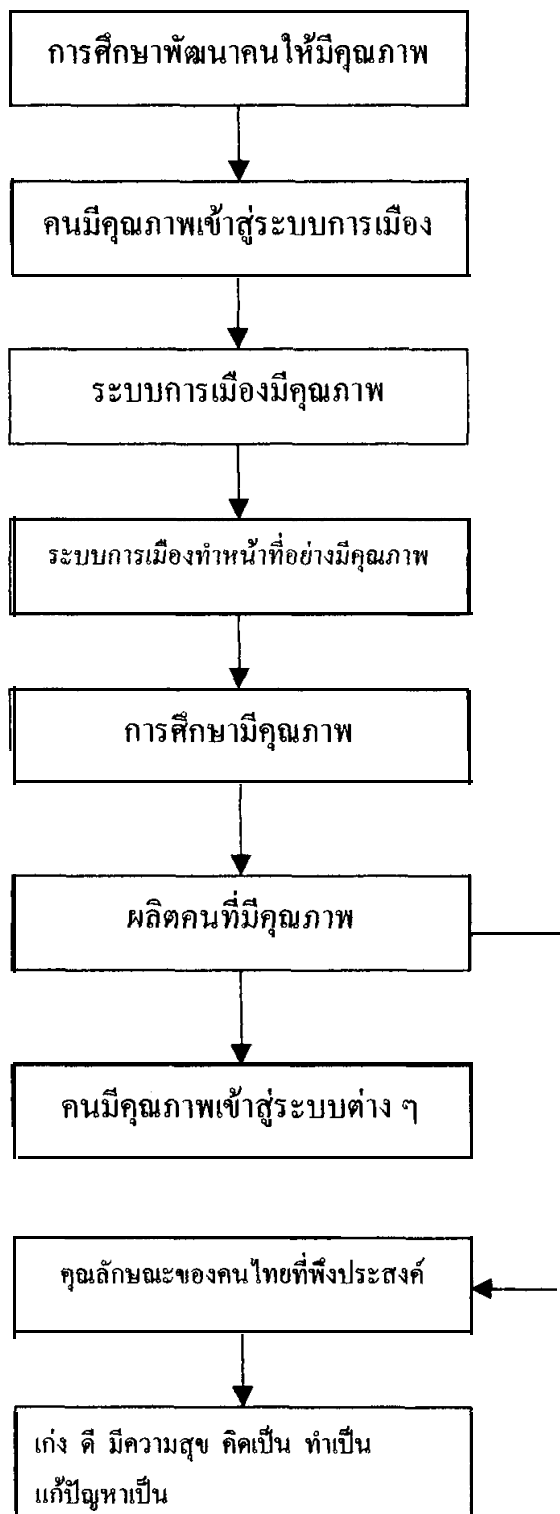
เมื่อพิจารณาว่า ระบบสังคมใดมีความสำคัญที่สุดก็ต้องวิเคราะห์ว่าระบบใดมีอำนาจในการกำหนดทิศทางหรือนโยบายการดำเนินการของระบบอื่น จะเห็นว่าระบบการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องเกือบทุกเรื่อง ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์ในแนวนี้จะเห็นว่า การเมืองเป็นระบบที่สำคัญและมีอิทธิพลเหนือระบบอื่น ๆ ในสังคมรวมทั้งระบบการศึกษาด้วย

การเมืองจะมีสภาพเป็นอย่างไร มีสาเหตุที่เป็นพื้นฐานสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

1. พื้นฐานการศึกษาของประชาชน
2. ปัญหาทางเศรษฐกิจของประชาชน

พื้นฐานการศึกษาของประชาชนมีผลต่อการเมืองอย่างยิ่ง สัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการเมืองมีดังนี้

กรอบความคิดเกี่ยวกับความ

แนวคิดของนักการเมืองที่มีต่อการศึกษา

นักการเมืองไม่ค่อยให้ความสำคัญเรื่องการศึกษามากนัก มองการเมืองเป็นเรื่องสุขคอของสังคม มองการศึกษาเป็นเพียงเครื่องมือในการพัฒนาการเมือง เป็นกระบวนการประชาธิปไตย เป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องได้รับการศึกษา การศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ทั่วถึงเสมอภาค และเป็นธรรม

การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจสูงสุดสั่งการทุกเรื่อง ถ้านักการเมืองจะพัฒนาอะไรก็ตาม ในสังคมจะต้องพยายามทำตัวให้เป็นนักการเมืองเข้าสู่วงการเมือง

นักการเมืองมองว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือของสังคมในการปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อทางการเมือง ถ้าต้องการให้สังคมเป็นอย่างไรต้องนำสิ่งเหล่านี้เข้าสู่โรงเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการเมืองที่สำคัญ คือ การเมืองเป็นฝ่ายจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ใกล้ศูนย์อำนาจทางการเมืองจะสามารถดูดซับทรัพยากรการศึกษาได้มากกว่าหน่วยงานที่อยู่ห่างจากอำนาจทางการเมือง อีกประการหนึ่งนักการเมืองมักจะใช้อำนาจหน้าที่เพื่อผลประโยชน์เฉพาะ เช่น การย้ายบุคลากร การบรรจุแต่งตั้งสรรหาบุคลากร การฝากและรับนักเรียน การโยกย้าย ตลอดจนการพิจารณาความดีความชอบ เป็นต้น

ในแง่ของแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับการศึกษาในฐานะการเมืองเป็นพื้นฐานของการศึกษา มีสิ่งที่ควรพิจารณาดังนี้

1. การเมืองมีอิทธิพลต่อการศึกษาในลักษณะใด
2. ผลกระทบของการเมืองที่มีต่อการจัดและดำเนินการด้านการศึกษา
3. การนำระบบของการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ในระบบการศึกษา

อย่างไรก็ตามการพิจารณาถึงผลกระทบของการเมืองกับการศึกษาจะพบข้อเท็จจริงบางประการ คือ สภาพความเป็นไปขององค์การทางการเมืองซึ่งอยู่กับตัวบุคคลที่เป็นส่วนประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานะของบุคคลที่เป็นนักการเมือง อุปนิสัย คุณธรรม ความเสียสละ ความเป็นสาธารณะของบุคคลในฝ่ายการเมือง จะมีผลกระทบถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับการศึกษา

ในอดีตที่ผ่านมานักการเมืองให้ความสนใจกับนโยบายการศึกษาไม่มาก จะเห็นว่าในการแถลงนโยบายของรัฐบาลจะมีข้อความที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาน้อยมาก

แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันและอนาคตการเมืองจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษามากยิ่งขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นของทุกคน เพื่อปรับปรุงชีวิตของทุกคนให้ดีขึ้น ซึ่งแนวคิดต่าง ๆ ของนักการเมืองจะปรากฏให้เห็นในพระราช

บัญญัติการศึกษา ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ฝ่ายการเมืองให้ความสนใจและผลักดันให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสนับสนุนการกระจายอำนาจการศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาคและสถานศึกษาสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้องค์กรของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดและรับผิดชอบเรื่อง การศึกษามากยิ่งขึ้น

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะดำเนินไปด้วยดี ปัจจัยด้านการเมืองมีส่วนสำคัญยิ่ง ถ้าการเมืองสนับสนุน การจัดการศึกษาก็จะดำเนินไปได้ แต่ถ้าหากฝ่ายการเมืองไม่สนับสนุนจะมีปัญหาทันที ดังนั้น ถ้า นักการเมืองแสดงความต้องการผู้บริหารการศึกษาจะต้องวิเคราะห์เพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ซึ่งถ้า ฝ่ายการศึกษาสนองตอบความต้องการของนักการเมือง ผู้บริหารการศึกษาจะได้ดี แต่การศึกษาจะล้มเหลวไม่เกิดความเสมอภาคในเรื่องการกระจายทรัพยากร ซึ่งอาจไม่กระทบด้านนโยบายแต่เป็นเรื่อง ของการปฏิบัติ

สภาพทางการเมืองการปกครองที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

สภาพทางการเมืองการปกครองที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. โครงสร้างการปกครอง
2. ระบอบการปกครองหรืออุดมการณ์ทางการเมือง

โครงสร้างการปกครอง

โครงสร้างของการจัดการศึกษาจะต้องสอดคล้องกับลักษณะของรูปแบบการแบ่งส่วนราชการ บริหารของประเทศ ซึ่งจะแบ่งเป็นการบริหารส่วนกลางในรูปของกระทรวง ทบวง กรม ส่วนภูมิภาคในระดับของจังหวัด อำเภอ ตำบล และส่วนท้องถิ่น ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เทศบาล และ เมืองพัทยา เป็นต้น การจัดการศึกษาจะต้องกระจายไปให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการแบ่งส่วน การปกครอง สถานศึกษาควรตั้งอยู่ตามการแบ่งส่วนเหล่านั้นด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนอำเภอ ตำบล เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นข้อมูลที่ทักท้วงแผนการศึกษาต้องนำมาใช้ในการ วางแผนและบริหารการศึกษาด้วย

ระบอบการปกครองหรืออุดมการณ์ทางการเมือง

การศึกษามีหน้าที่ปลูกฝังความเชื่อคุณค่า และทัศนคติที่สอดคล้องกับสภาพการปกครอง โรงเรียนในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จะต้องปลูกฝังผู้เรียนให้รู้จักใช้ความคิด และแสดง ความคิดเห็นของตนเอง รักความเป็นอิสระ และเสรีภาพ เคารพสิทธิของผู้อื่น และตระหนักในศักดิ์

ศรีของมนุษย์ ดังนั้น บทบาทของการศึกษาที่มีต่อสถาบันการปกครองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบอบการปกครองหรืออุดมการณ์ทางการเมืองมีดังนี้

1. การขัดเกลาทางการเมือง
2. การเลือกสรรทางการเมือง
3. การสร้างบูรณาการทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมือง

1. การขัดเกลาทางการเมือง บทบาทของการศึกษาที่มีต่อสถาบันการปกครองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมือง คือ การปลูกฝังให้สมาชิกของรัฐมีความเชื่อและอุดมการณ์ทางการเมืองตามที่รัฐต้องการ เป็นผู้ยอมรับและเชื่อฟังอำนาจรัฐ จงรักภักดี หวงแหนเสียสละ และทำประโยชน์ให้ประเทศชาติ ภูมิใจในความเป็นชาติไทย มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้บัญญัติไว้ในหมวดความมุ่งหมายและหลักการดังนี้

“ มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ...”

2. การเลือกสรรทางการเมือง บทบาทของการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกสรรทางการเมือง เช่น การกำหนดวุฒิการศึกษาของผู้ที่จะเป็นสมาชิกของรัฐสภา การตัดสินใจและเลือกบุคคลที่จะเข้ามามีบทบาททางการเมือง ระบบการศึกษาเป็นผู้กำหนดและผลิตบุคคลที่จะเข้ามาเป็นผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และผู้นำทางเศรษฐกิจ ชนชั้นผู้นำตลอดจนกลุ่มที่มีบทบาทการเมืองสูง

3. การสร้างบูรณาการทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมือง สถาบันการศึกษาช่วยทำให้เกิดบูรณาการทางการศึกษา โดยการขัดเกลาสมาชิกของสังคม จนสมาชิกเหล่านั้นเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองขึ้น วัฒนธรรมทางการเมืองจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในสังคม อาจสรุปได้ว่า การศึกษาเกี่ยวข้องกับการจัดการทางการเมืองด้วยการสั่งสอนฝึกหัดให้สมาชิกได้ใช้สิทธิในการเลือกผู้บริหารประเทศ การสร้างบูรณาการทางการเมืองด้วยการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง อันจะก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีผลโดยตรงต่อระบบการเมืองของประเทศ ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สิทธิ์ หรือไม่ใช้สิทธิ์ในกิจกรรมทางการเมือง

การจัดการศึกษาจะต้องเหมาะสมสอดคล้องกับระบบการเมืองการปกครอง ซึ่งมีบทบาทของสถาบันการเมืองที่มีต่อการศึกษาปรากฏอยู่ในด้านต่าง ๆ ของการศึกษาดังนี้

1. เป้าหมายหรือปรัชญาของการศึกษา
2. หลักสูตร
3. การจัดระบบทางการศึกษา
4. งบประมาณการศึกษา
5. กระบวนการเรียนการสอน

1. เป้าหมายหรือปรัชญาของการศึกษา

เป้าหมายหรือปรัชญาของการศึกษาต้องสอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมือง ดังนั้น การจัดการศึกษาของไทยจะต้องสร้างจิตสำนึกประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพตามระบอบประชาธิปไตย การจัดการศึกษาเป็นการกระจายอำนาจการศึกษา ความเสมอภาคในโอกาสการได้รับการศึกษา รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย

2. หลักสูตร

หลักสูตรคือ การตีความหรือการแปลเป้าหมายหรือปรัชญาการศึกษาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เนื้อหาของหลักสูตรย่อมเป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา หลักสูตรกลุ่ม ที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างลักษณะนิสัยจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสถาบันการเมือง การจัดทำหลักสูตรจำเป็นต้องพิจารณาอุดมการณ์และความเชื่อที่รัฐมีอยู่เพื่อจัดเนื้อหาหมวดวิชาและกิจกรรมการเรียนที่เหมาะสม

3. การจัดระบบการศึกษา

สถาบันการศึกษามีหน้าที่สร้างความชอบธรรมทางความรู้ให้แก่ผู้เรียนและจัดตำแหน่งให้แก่ผู้ที่จบการศึกษา ดังนั้นเจตคติ ค่านิยม หรือ ความต้องการของสังคม และนโยบายของรัฐเป็นสิ่งที่นักวางแผนการศึกษาต้องคำนึงถึง เพราะจะช่วยให้แนวทางในการจัดระบบการศึกษา เช่น ชุมชนเมือง ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพบริการ ต้องทำงานนอกบ้าน จึงต้องการให้รัฐดูแลเด็กเล็กในระบบการศึกษาจะต้องจัดศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน หรือโรงเรียนอนุบาล ให้สนองตอบความต้องการของชุมชนดังกล่าว นอกจากนี้ การศึกษาเป็นเครื่องในการจัดตำแหน่งให้บุคคลต่าง ๆ ที่ผ่านระบบการศึกษาให้เข้าดำรงตำแหน่งการงานในสังคม ดังนั้น การยกระดับคุณภาพประชากรให้มีความรู้ความสามารถมากขึ้น จึงเป็นตัวกำหนดการขยายการศึกษาภาคบังคับหรือการศึกษาพื้นฐานด้วย

4. งบประมาณการศึกษา

งบประมาณการศึกษาส่วนใหญ่มาจากรัฐ ถึงแม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนวิธีการงบประมาณก็ตาม สถาบันการศึกษาย่อมต้องพึ่งพาสถาบันการเมือง นักการเมืองต้องชี้แจงให้ผู้บริหารประเทศเห็น

ความสำคัญของการลงทุนหรือการใช้จ่ายทางการศึกษา การเมืองเป็นฝ่ายที่มีอำนาจในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา

5. กระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นส่วนสำคัญในการปลูกฝังถ่ายทอดคุณธรรมหลักสุดที่แอบแฝง วิธีการที่ครูให้รางวัลชมเชย การลงโทษ พิธีการต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในโรงเรียน เป็นกระบวนการที่สามารถถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม ให้แก่นักเรียน

การเมืองกับการศึกษามีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การตัดสินใจดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของรัฐย่อมมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต การศึกษาสร้างคนให้เข้าสู่ระบบการเมืองที่มีผลต่อการศึกษา ถ้ารัฐบาลใดมีนักการเมืองที่สามารถมองการจัดการศึกษาได้อย่างถูกต้องว่าควรจัดอย่างไร นโยบายที่กำหนดขึ้นก็จะเหมาะสมและพัฒนาการศึกษาได้จริง การมีนักการเมืองที่มีความสามารถรับผิดชอบการจัดการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการเมือง หากการศึกษาสามารถบ่มเพาะให้ผู้ที่กลายเป็นนักการเมืองในอนาคตข้างหน้า ให้มีความรู้ความสามารถประสบการณ์ และคุณธรรมจริยธรรมที่ดี ผู้ที่จะกลายเป็นนักการเมืองและถ้าหากสามารถเป็นนักการเมืองที่แท้แล้วผลพวงที่เขาได้รับจากระบบการศึกษาย่อมส่งผลให้เขาเป็นนักการเมืองที่บริหารประเทศให้พัฒนาได้อย่างแท้จริง